

Atıf/ Citation

Özmen, Seda. "Reform Yahudiliğinin Pittsburgh ve Columbus Platformları Bağlamında Değişen Kutsal Topraklara Dönüş İnancı." *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, no. 2 (Yaz 2018): 82-101.

REFORM YAHUDİLİĞİNİN PITTSBURGH VE COLUMBUS PLATFORMLARI BAĞLAMINDA DEĞİŞEN KUTSAL TOPRAKLARA DÖNÜŞ İNANCI ¹

Seda ÖZMEN

Dr. Öğr. Üy., Tarih, Fen Edebiyat Fakültesi, Bülent Ecevit Üniversitesi
Asst. Prof., Department of History, Faculty of Science and Literature, Bulent Ecevit University
<sadaozmen@hotmail.com>

Makale Türü: Hakemli Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 07.12.2017, Kabul Tarihi: 30.06.2018

Öz: Aydınlanma ve Fransız Devrimi'nin yaydığı düşünceler Avrupa'daki Yahudilerin yaşamında büyük değişiklikler meydana getirmiş, onlara vatandaşlık gibi önemli haklar kazandırmış ve bu durum Yahudileri ilk kez vatandaşı oldukları ulusun bir parçası olarak görmeye itmiştir. 18. Yüzyılda Almanya'da doğan, kısa sürede Avrupa ülkelerine yayılan ve Amerika'da büyük bir gelişme kaydeden Reform Yahudiliği, geleneksel dini yapıyı değiştirmek suretiyle modern Avrupa'ya uyumlu bir Yahudilik anlayışı oluşturmaya çalışmıştır. Hareket ilk etapta, ulusal kimliği vurgulayan dini uygulama ve söylemlere yönelik reformların üzerinde hassasiyetle durmuş ve Yahudiliği ulusal kimlikten yoksun sadece bir dini inanç olarak tanımlamıştır. Dua dili olarak İbranice'nin kullanımının reddedilmesi, Mesih, Kutsal Topraklara dönüş, sürgün ve seçilmiş millet söylemlerinin tekrar yorumlanması ve Şabat'ın cumartesi'den pazara alınması gibi reformlar bu bağlamda düşünülmelidir. Buna göre, reformcu Yahudilerin yaptıkları dil reformu kendi kimliklerini geride bırakarak, Alman ulusunun kimliğini ve kültürünü kabul ettiklerinin bir göstergesiydi. Alman ulusunu benimsemiş Yahudiler için, gelecekte bir "Yahudi Devleti" kurulmasını ümit etmek, Yahudi ırkının diğer ırklardan üstün olduğunu kabul etmek artık olanaksızdı. Bu sebeple geleneksel söylemler ve bunların üzerine kurulmuş olan dini ritüeller reformcu Yahudilerce anlamını yitirmiş oldu. Reform hareketinin ideolojisini ortaya koyan Pittsburgh Platformu net bir şekilde geleneksel Yahudi inancının temelini oluşturan Kutsal topraklara dönme ve Mesih inancını reddetmiş, Yahudilerin ırksal, ulusal kimliğini dışlayarak "Yahudilik"ten kastedilenin sadece dini inanç olduğunu belirtmiştir.

Ancak 1885 Pittsburgh Platformu'ndan 1937 Columbus Platformu'na kadar geçen süre zarfında Avrupa ve özellikle de Rusya'da yaşanan olumsuz olaylar buradaki Yahudilerin Amerika'ya göç etmesine neden olmuştur. Bu aşamadan sonra Amerika, Yahudilerin ulusal kimliklerini açıkça ifade edebildikleri bir ortam haline gelmiş, Avrupa'da ulusal değerlere saldıran, Amerika'da Yahudileri ulusal değerlerine sahip çıkmaya itmiştir. Yeni gelen "doğulu" Yahudilerin etkisiyle, reformun reddettiği ulusal

¹ Bu makale *Birinci Uluslararası İsrail ve Yahudilik Çalışmaları Konferansı 2017*'de (Konya, 16-17 Aralık 2017) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

değerler yeniden önem kazanmaya başlarken, reform hareketi ideolojik anlamda güven kaybetmeye başlamıştır. Bu durumda Reform hareketi Siyonist fikirlere karşı gelmek yerine geleneksel çizgiye yaklaşmayı tercih ederek, ulusal değerleri ve kutsal topraklara dönüş fikrini savunan 1937 Columbus Platformunu ortaya çıkartmıştır. Çalışma reformcu Yahudilerin yayın organları, platform bildirileri ve şahsi çalışmaları yoluyla Reform Yahudiliğinin gelişimini ve elli yıl gibi kısa bir süre içerisinde toplanan iki platformun birbiriyle çelişen kararlarını ele almıştır. Ardından dönemsel ve siyasi gelişmelerin reform Yahudiliğinin değişimine etkisini sebep-sonuç ilişkisi bağlamında analiz etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Reform Yahudiliği, Pittsburgh Platformu, Columbus Platformu, Kutsal Topraklar, Siyonizm

CHANGED BELIEF OF REFORM JUDAISM IN THE RETURN TO THE HOLY LAND IN THE CONTEXT OF THE PITTSBURGH AND COLUMBUS PLATFORMS

Abstract: The minds of the Enlightenment and the French Revolution brought great changes in the lives of the Jews in Europe, gave them important rights like citizenship, and this led them to consider the Jews to be part of the nation they were citizens for the first time. Reform Jewry which emerged in Germany in the 18th century, spreading rapidly to European countries and making significant progress in America, has attempted to create an opinion of Judaism that is compatible with modern Europe by changing traditional religion. At this point, the movement in the first place, with a sensitivity to reforms of religious practices and discourses that emphasized national identity, expressed Jewishness as a religious belief, devoid of national identity. Reforms, such as the refusal to use Hebrew as the language of prayer, Christ, return to the Holy Land, the reinterpretation of exile and chosen nation rhetoric, and the transfer of the Sabbath from Saturday to Sunday be considered in this context. Language reform of the Reform Jews they left behind their identity, and the identity of the German nation was an indication that they accept the culture. Likewise, the Messiah (mashiach), the exiled, the elected nation, and the Holy Land expressions were the basic rhetoric of traditional belief. For the Jews who had adopted the German nation, hoping to establish a "Jewish State" in the future was no longer possible to accept that the Jewish race was superior to the other races. For this reason, traditional rhetoric and religious rituals based on them have lost meaning to the reformed Jews. The Pittsburgh Platform, which explains the ideology of the reform movement, has clearly rejected that returning to the Holy Land, which is the basis of traditional Jewish belief and the Messiah by denying the racial, national identity of the Jews and stated that and that "Judaism" meant only religious belief.

However, during the period from the Pittsburgh Platform in 1885 to the Columbus Platform in 1937, negative events in Europe and especially in Russia caused Jews to migrate to America. After this stage, America has become an environment where Jews can express their national identity, and the attack on national values in Europe pushes the Jews to possess the national values in America. With the influence of the new

"eastern" Jews, the national values that reform rejected began to gain importance, and the reform movement began to lose ideological confidence. In this case, the Reform movement created the 1937 Columbus Platform, advocating the idea of returning to national values and holy lands, preferring to approach the traditional line instead of opposing Zionist ideas. The work dealt with the development of Reform Jewry through the editorial organs of the reformist Jews, platform notifications and personal studies, and the conflicting decisions of the two platforms, collected within a short period of fifty years. Then analyzed the effects of periodic and political developments on the transformation of reform Jewish in the context of cause-effect relations.

Keywords: Reform Judaism, Pittsburgh Platform, Columbus Platform, Holy Land, Zionism

Giriş

On sekizinci yüzyıl Avrupa'nın genelinde görülen değişiklikler neticesinde Aydınlanma Dönemi olarak isimlendirilen bir dönemdir. Rönesans ve Reform hareketlerinin yaydığı düşünceler zirveye ulaşmış, Kilise odaklı Orta Çağ yaşamı ve düşüncesi sona ermiş, insan odaklı ve sanata önem veren düşünceler hâkim olmaya başlamıştır. Aydınlanma Dönemi insan odaklı fikirleri daha da geliştirerek insan, akıl, doğa, tecrübe, fayda, hoşgörü ve ilerleme konularını esas almıştır². Hıristiyan âleminin dünya görüşünü yeniden şekillendirmeye başlayan Aydınlanma hareketi, Avrupa'da yaşayan Yahudilerin entelektüel bakış açılarını da etkilemeye başlamıştı. Fransız İhtilali'nin eşitlikçi düşüncelerinin etkili olduğu ve Yahudilere bazı alanlarda özgürlük tanındığı bu dönemde Yahudiler Hıristiyan toplumuna girme konusunda kendilerini duygusal ve entelektüel açıdan hazırlama ihtiyacı hissetmişlerdi³.

1. Reform Yahudiliği

Batı Aydınlanması'ndan sonra ortaya çıkan yeni durum Yahudilere yeni bir tecrübe yaşatmış ve önceki girişimlerden farklı olarak büyük bir çoğunluğu arkasından sürükleyen bir hareket meydana getirmiştir. Öyle ki bu yeni durum bilimsel gelişmeleri takip etme ve Avrupa toplumuna uyum sağlama noktasında önceki bireysel çabalardan farklı olarak, Yahudileri toplu olarak modernleştirme ve Avrupa vatandaşı yapma konusunda bir grup yenilikçi Yahudi'yi dini ve politik bir çaba içine itmiştir. Kuşkusuz Yahudi toplumunu modernize etme, daha doğrusu onun sıkı sıkıya bağlı olduğu dini geleneği modern Avrupa toplumuna uygun hale getirme konusunda modernist

² Nicholas de Lange ve Miri Freud-Kandel, *Modern Judaism*, Oxford University Press, New York 2005, s. 30.

³ David Philipson, "The Progress of the Jewish Reform Movement in the United States", *The Jewish Quarterly Review*, C.X, No. 1. (Ekim, 1897), s. 55.

Yahudiler Batı Aydınlanması'nın akıl, eleştirisi, ahlak, sekülerizm gibi temel görüşlerini rehber edinmişlerdir. Bu anlamda Yahudi toplumunun modernleşme sürecinin Avrupa'da aydınlanma sonrası güçlenen politik ve kültürel değişimler ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Aydınlanmanın Batı toplumunu fikişsel ve kurumsal olarak yeniden şekillendirmesi sonucunda Yahudilere yönelik bakış açısının değişmesi, bu yeni duruma göre Yahudilerin kendilerini yeniden tanımlamalarını gerekli kılmıştır. Değişen değerler göz önüne alınarak Yahudi toplumunun dini, kültürel ve toplumsal yaşayışı gözden geçirilmiş ve birtakım değişikliklere gidilmiştir. Modern Avrupa toplumuna uygun ve sürdürülebilir bir Yahudilik anlayışı oluşturma sürecinde Batı Aydınlanmasının fikirleri yol gösterici olmakla birlikte, Yahudi modernizasyonu zamanla kendi amaç ve yöntemini belirlemiş ve Yahudi toplumuna özel bir modernleşme süreci yaşamıştır. Alman Yahudi Filozof Moses Mendelssohn'un öncülüğündeki Yahudi Aydınlanma hareketi zamanla taraftar kazanarak Almanya merkezli Reform Yahudiliğine evrilmiştir. Bu süreç sonucunda Reform Yahudiliğinin temel ilkeleri düzenlenen platformlarla netlik kazanmıştır. Alman Reform Yahudiliği kılık kıyafet, yeme içme ve ibadet biçimleri gibi Yahudi bireyleri modern toplumdan ayıran görünür farklılıklarla işe başlamasına rağmen kısa sürede reformlarını inanç alanına kaydırmıştır. Özellikle de geleneksel Yahudi inancının temelini oluşturan Kutsal Topraklar'a (Vadedilmiş Topraklar) geri dönme ve Mesih inancını reddeden bir anlayış geliştirerek ulusal kimlikten arındırılmış bir Yahudi inancı ortaya koymuştur.⁴

Alman Reform Yahudiliğinin önemli isimlerinden Samuel Holdheim'e göre, buldukları ülkenin vatandaşı olan Yahudiler için, politik ve ulusal unsurlar değil, dini ve ahlaki unsurlar bağlayıcıdır. Örneğin *şabat*, dini ve ahlaki kategoride bulunurken, karışık evliliklerin yasaklanması politik ve ulusal bir sebebe dayandığı için artık bağlayıcılığını kaybetmiştir. Holdheim bu ayrımı net bir şekilde ifade etmesine rağmen uygulamalarında bu kadar başarılı olamamıştır. O sadece ulusal alandaki geleneğin bağlayıcılığını reddetmekle kalmamış, gerek duyulduğunda dini alanla ilgili düzenlemelere gidilebileceğini de göstermiştir. Örneğin Holdheim, mabed döneminde *şabat* ritüellerinden olan kurban kesme vazifesinin modern zamanlarda yerini satıcıların, öğretmenlerin, fizikçilerin, avukatların vatandaşlık görevlerini yerine getirme vazifesine bıraktığı görüşündedir. Benzer şekilde Yahudi çocuklarının sünnet olmamaları gerektiğini de savunmuştur⁵.

⁴ Alan Unterman, *Jews: Their Religious Beliefs and Practices*, New York: Routledge & Kegan Paul, 1989, s. 77; Sefton D. Temkin, *Creating American Reform Judaism*, London: The Littman Library of Jewish Civilization, 1998, s. 15.

⁵ Immanuel H. Ritter, "Samuel Holdheim: The Jewish Reformer", *The Jewish Quarterly Review*, 1889, C. I, No. 3, s. 208-210,

Diğer bir Alman Reformcu Abraham Geiger de sünnet gibi birçok geleneksel uygulamayı modern yaşamla uyumsuz ve mantiken anlamsız bulmuş, dini yasanın törensel niteliğinden çok ahlaki niteliğini öne çıkartmıştır. Geleneği tam manasıyla yok saymayan “gelişimsel – evrimsel” bir reform anlayışı benimsemiş olan Geiger’in aksine Holdheim “devrimsel” bir reform anlayışına sahiptir. Bu devrimsel anlayış Holdheim’in, Filistin’deki mabedin yıkılışıyla birlikte ulusal unsurların yok olduğu, bunları ifade eden salt törensel uygulamaların bir anlam taşımadığı ve sadece inanç ile ahlakın ebedi olduğu yönündeki söylemlerinden açıkça anlaşılmalıdır.⁶

Almanya’nın dışındaki Avrupa şehirlerindeki Yahudiler arasında da bu görüşler taraftar bulmaya başlamıştır ve İngiltere de bunlardan biridir. 1840 yılında İngiltere Yahudi cemaati bu gibi reformları uygulayabilmek için West London Sinagogunu kurmuştur. Sinagog açılışında konuşan reformcu haham D. W. Marks, açıkça geleneksel Yahudiliği reddettiklerini ifade etmiştir. *Torah*’ı insan ürünü olarak gören ve *Talmud*’un yasalarının bağlayıcılığını kabul etmeyen cemaat, Yahudi geleneğinden oldukça uzaklaşmıştır. Cemaatin yayımladığı dua kitabında, Filistin’e dönüş ve Mesih’le ilgili kısımları çıkartılmış olması dikkat çekicidir.⁷ Ancak son derece radikal bir tutum sergileyen cemaat ilerleyen zamanlarda daha geleneksel bir yaklaşımı benimsemiştir. İngiltere’de 1901’de hem pratik hem de teolojik anlamda çok daha radikal bir hareket olan “Liberal Yahudilik” ortaya çıkmıştır. Bu hareket de aynı şekilde tarihi ve eleştirel bakış açısıyla ele aldığı *Talmud*’un belirlediği kurallara uymanın gerekli olmadığı görüşüyle hareket ederek, *şabat* töreninin pazar gününe alınması gibi birçok radikal reforma imzasını atmıştır.⁸

Alman Reform Yahudileri sık sık bir araya gelerek reformlar konusunda ileride ortaya çıkacak olan platformların temelini oluşturan küçük toplantılar icra ediyorlardı. 1844’te Brunswick’te, 1845’te Frankfurt’ta ve 1846’da Breslau’da yapılan toplantılarda başta Holdheim olmak üzere pek çok radikal reformcu görüşlerini ifade etme imkânı bulmuştur. Dua esnasında başı örtmek, şofar üfleme gibi salt törensel uygulamaları kaldırılmasını savunan reformcular, Almanca duaların oluşturduğu yeni bir dua kitabı yayımlamaktan da geri durmamışlardır.⁹

1845 yılında Frankfurt’ta toplanan reformcu hahamlar yine *şabat*’ın pazar gününe alınması ve sünnet uygulamasının kaldırılması konularını

⁶ Dana Evan Kaplan, “Reform Judaism”, *Encyclopedia Judaica*, Second Edition, C. XVII, s. 166.

⁷ Geoffrey Alderman, *Modern British Jewry*, Clarendon Press, Oxford & New York, 1992, s. 16.

⁸ Dan Cohn-Sherbok, *Modern Judaism*, New York: St. Martin’s Press, 1996, s. 81; Unterman, age., s. 216-7;

⁹ Cohn-Sherbok, age., s. 79-80.

tartışmışlardır¹⁰. Ancak bu konferansı önemli kılan asıl mesele; ibadetlerde İbranicenin kullanımına kısıtlama getirilmesinin teklif edilmesiydi. Reformcu Yahudiler, ibadet sırasında okunan duaların iyi anlaşılması gereken önemli kısımlarının Avrupa'da doğup büyümüş Yahudilerin daha iyi anlayabilmesi için İbranice yerine ana dilde olmasını teklif etmiştir. Dua dilinin İbraniceden yerel dile çevrilmesinin gerekçesi görünürde duaların Yahudilerce daha iyi anlaşılması şeklindeyse de, reformcu Yahudilerin bu reform ile içerisinde buldukları ülkeye bağlılık ve sadakatlerini vurgulamaya çalıştıkları söylenebilir. Zira reformcu Yahudiler her yönleriyle içinde buldukları Avrupa ülkesiyle bütünleşmek ve onun bir parçası olmak istiyorlardı. Yine bu bağlamda Kutsal Topraklar'a dönmeye ve tekrar bir Yahudi devleti kurmayla ilgili ifadeleri hazırladıkları dua kitabından çıkartmışlardır.¹¹

Almanya'dan sonra pek çok Avrupa ülkesinde de etkisini hissettiren Reform Yahudiliği Amerika'ya geçtikten sonra daha da gelişmiş ve kurumsallaşmıştır. Burada özellikle David Einhorn, Isaac Mayer Wise ve Kaufmann Kohler gibi önemli isimlerin hareketin liderleri arasında olduğu belirtilmelidir. Tipik bir reformcu olan Wise Amerika'nın özgür ortamında reform ideallerini şöyle özetliyordu: "*Torah* İsrail'in sadece belirli bir dönemi için bağlayıcıdır ve bu sebeple onda bulunan emirlere, Tanrı'nın bugün yaşayan Yahudilere verdiği emirler gözüyle bakılmamalıdır." Bunun yanı sıra Wise, On Emir'in ahlaki önemini sıklıkla vurguluyordu. Ona göre, sadece On Emir bütün insanlar, bütün yerler ve zamanlar için geçerli emirleri içermekteydi. Wise'in Yahudiliği evrensel bir din olarak görmesinin arka planında da bu fikir yatmaktaydı. Wise'a göre, Yahudilik "ulusallaştırılmamalıydı", Yahudiler Yahudi olmayanlardan ayrı görülmemeliydi ve bu evrensel din tamamen On Emir'e dayandırılmalıydı. Wise Yahudiliği, rasyonel, insancıl, evrensel, liberal, gelişmeye açık gibi kavramlarla tanımlıyordu. Wise'in iddiasına göre sonunda tüm insanlar batıl inançlarını terk ederek Yahudi inancını yani ahlaki monoteizmi benimseyecek ve Yahudilik bu haliyle Amerika'da egemen bir din haline gelecektir¹². Einhorn ise On Emir'i tek değişmeyen ve sürekli olan kural olarak görüyor, diğer bütün yasaların değişebileceğini düşünüyordu. Ayrıca Yahudiliğin ulusal karakterini de sert bir şekilde reddediyordu, Yahudilerin bir ulus kurmadığını, sadece Tanrı tarafından kendilerine verilen görev gereği

¹⁰ 1845 yılının 15-28 Temmuz tarihleri arasında gerçekleşen konferansta çeşitli şehirlerden otuz rabbi hazır bulunuyordu. Konferans başkanı A. Geiger, yardımcıları ise I.M.Jost ve S.Hirsch'di. Bkz. David Philipson, "The Frankfort Rabbinical Conference: 1845", *The Jewish Quarterly Review*, c. XVIII, No. 2. (Ocak 1906), s. 251-2, 278-80.

¹¹ Philipson, "The Frankfort", s. 274.

¹² Bernard Martin, *A History of Judaism*, c. II, New York: Basic Books Publishers, 1974, s. 294-5.

“dini bir cemaat” kurmuş olduklarını düşünüyordu. Bu görev yerine getirildiğinde ise diğer insanlarla hiçbir farkın kalmayacağına inanıyordu¹³.

1869 yılında Philadelphia’da bir araya gelen reformcuların konferans sonunda yayımladıkları bildiriye bakıldığında Reform Yahudiliğinin Kutsal Topraklar’a dönüş ve Yahudi devleti kurma fikrinden ne kadar uzaklaştığı daha net şekilde görülmektedir:

Tanrı’nın gerçek bilgisine ve O’na ibadet etme bilgisine sahip olan Yahudi din adamları uluslara önderlik etme görevini gerçekleştirebilmek için dünyanın her tarafına dağıtılmışlardır.

Yahudilerin seçilmişliği, dini sorumluluk gereği ve en yüce insanlık düşüncesinin taşıyıcısı olarak verilmiş bir ayrıcalıktır. Buna göre Yahudiler Tanrı sevgisini O’nun tüm çocuklarına ulaştırma ayrıcalığına sahiptir.

Yahudilerin mesiyani¹⁴ amacı eski Yahudi devletini yeniden kurmak değildir. Sadece Tanrı’nın bütün çocuklarının birleşmesidir.

Bedensel olarak dirilme inancı, dinin temel esaslarından değildir. Ölümsüzlük öğretisi ise ancak ölümden sonra ruhun varlığını sürdürmesiyle izah edilebilir.¹⁵

İkinci mabedin yıkılışı ve Yahudilerin sürgün hayatı bu reformculara göre, bir ceza değil, Yahudilere verilen “Tanrı’nın gerçek bilgisini uluslara yayma” görevinin gerçekleştirilebilmesi için oluşturulan kutsal planın bir parçasıydı. Bu sebeple konferans üyeleri, Kutsal Topraklar’a dönme ve orada bir devlet kurmaya yönelik ifadeleri dua kitaplarından çıkarmışlardır. Bunun yanı sıra konferansta evlenme ve boşanmayla ilgili geleneksel uygulamalarda değişikliğe gitme kararı alınmış, bu konularda dini hukuk yerine ülkenin medeni kanununun bağlayıcılığı kabul edilmiştir.¹⁶

2. Pittsburgh Platformu’nda Kutsal Topraklar ve Yahudi Devleti

Reform görüşmeleri nihayetinde, farklı zamanlarda ve farklı kişilerce dile getirilen reformların üzerinde konuşulduğu, anlaşıldığı ve Reform Yahudiliğinin rotasının belirlendiği Pittsburgh Platformunu (1885) doğurmuştur. Platform sonrası yayımlanan bildirideki 3 ve 5. Maddelere bakıldığında, Kutsal

¹³ Martin, age., s. 298-9.

¹⁴ Mesiyani/ Messianik (Mesihçi) dönem: Geleneksel (Ortodoks) Yahudi inancına göre, Messianik dönem sürgündekilerin bir araya geleceği, Yahudilerin atalarının toprakları olan Filistin’de toplanıp burası ile ilgili olan dini vecibelerini yerine getirebilecekleri, hatta mabette gerçekleştirilen kurban ritüelini bile uygulayabilecekleri dönem. Bkz. Besalel, “Mesianizm”, *Yahudilik Ansiklopedisi*, İstanbul: Gözlem Yayınevi, 2001, C. II, s. 398.

¹⁵ Jacob Rader Marcus ve Abraham J. Peck, *The American Rabbinate*, New Jersey: Ktav Publishing House, 1985, s. 180

¹⁶ Martin, age.,s. 299. Temkin, age., s. 216.

Topraklar'a dönme ve Yahudi devleti kurma konusunda reform Yahudiliğinin geleneksel Yahudilikten ne derece farklı düşündüğü açıkça görülmektedir.

III. Biz, geleneksel Yahudi yasasının Filistin'de yaşanan ulusal yaşam boyunca Yahudiler üzerinde etkili olan bir sistem olduğunu düşünüyoruz. Bugün biz yalnızca ahlaki yasaların bağlayıcılığını kabul ediyoruz. Modern medeniyetin görüş ve alışkanlıklarına uyum sağlamayan kısımları terk ederken, yaşamımızı kutsayan ve yücelten seremonileri sürdürmeyi tercih ediyoruz.

V. Biz modern çağda İsrail'in Mesih beklentisini, bütün insanlar arasında barışın, adaletin ve dürüstlüğün hüküm sürdüğü bir çağ olarak kabul ediyoruz. Kendimizi artık bir ulus olarak değil, dini bir cemaat olarak görüyor, dolayısıyla ne Filistin'e geri dönmeyi, ne Harunoğullarının kurban ibadetinin, ne de Yahudi devleti ile ilgili kanunların herhangi birinin yeniden eski konumuna gelmesini bekliyoruz."¹⁷

"Kendimizi artık bir ulus olarak değil, dini bir cemaat olarak görüyoruz" ifadesi ilk olarak Pittsburgh Platformu'nda dile getirilmiş değildi. Yahudiler bu ifadeyi ilk olarak; Avrupa'da birçok insanın sivil ve politik alanda yeni haklar elde ettiği Aydınlanma döneminde zikretmişlerdi. Yahudiler içinde buldukları toplumla kaynaşmak ve bazı haklar elde etmek uğruna ulusal kimliklerini terk etmeyi göze almışlardı¹⁸. Bunun en açık örneğini, Fransa İmparatoru Napoleon'un Yahudilere vatandaşlık hakkı vermek için sorduğu sorulara Yahudi liderlerinin verdiği cevap oluşturmaktadır: "Biz kendimizi Fransız olarak görüyoruz ve Fransa'yı da vatanımız olarak görüyoruz..."¹⁹

Amerika'da da durum aynıydı. Yahudiler kendilerini Amerikalı olarak görüyorlardı ve kendilerini böyle görmelerine engel olan unsurları terk ediyorlardı. On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde Amerika'daki pek çok Yahudi cemaatinin anti-ulusal bir tavrı benimsediği görülmekteydi. Reform Yahudiliği de baştan beri aynı kararlılıkla ulusal karakteri ve onu hatırlatan unsurları terk etmeyi gerekli görüyordu²⁰. Pittsburgh Platformu'nun beşinci maddesi bu bağlamda hâkim olan anti-ulusal duruşu desteklemekte ve ona dini bir meşruiyet kazandırmaktadır.

Geleneksel Yahudi inancına göre Filistin, Tanrı ve insan arasındaki ilişkinin temelini oluşturuyordu. Yahudilerce "Kutsal Toprak" olarak isimlendiriliyor ve bir gün tüm Yahudilerin orada toplanacağına inanılıyordu. Reformcu Yahudiler ise bu beklentinin evrensel din anlayışına uygun olmadığı görüşündeydi.

¹⁷ Jacob B. Agus, "The Reform Movement", *Understanding American Judaism*, (Ed) Jacob Neusner, New York: Ktav Publishing House, 1975, s. 8.

¹⁸ Agus, age., s. 16.

¹⁹ Lange ve Kandel, age., s. 38

²⁰ Agus, age., s. 16-7.

Evensel din olan Yahudilik ırk ayırımı yapmaksızın, yapısında bulunan ulusal öğeleri törpülemeliydi. Bu durum dini uygulamalar içinde geçerliydi. Kurban ibadetinin ve sünnet uygulamalarının terk edilmesi de aynı amaca hizmet ediyordu²¹.

Reformcular için Yahudi tarihi önemliydi; ancak onun nasıl yorumlandığı daha büyük bir öneme sahipti. Geleneksel anlamda, Yahudilerin zorlu geçen sürgün hayatı onların yaptıkları günahların bedeli olarak görülüyordu. Zamanı geldiğinde, yani “Mesih Çağı” geldiğinde sürgün hayatı bitecek ve “Seçilmiş Halk” olan Yahudiler “Kutsal Toprak”larına döneceklerdi. Reformcu Yahudiler ise bu geniş tarihi kendi bakış açısıyla yorumluyordu. 1869 Philadelphia Konferansı’nda da dile getirildiği gibi; ikinci mabedin yıkılışı ve Yahudilerin sürgün hayatı bir ceza değil, Yahudilere verilen “Tanrı’nın gerçek bilgisini uluslara yayma” görevinin gerçekleştirilebilmesi için oluşturulan kutsal planın bir parçasıydı. Bu bağlamda reformcular; her ne kadar politik alanda ulusallığı vurgulamaktan kaçınınsalar da, Tanrı’nın Yahudilere diğer ırklardan farklı olarak, ahlaki değerleri ve “Tanrı’nın gerçek bilgisi”ni anlayabilecek ve bunu diğer uluslara yayabilecek bir ruh verdiğini açıkça dile getiriyorlardı²².

Reformun “Seçilmiş Halk” ifadesine yaptığı yorum, Yahudilerin politik anlamda diğer ırklardan üstün olmadığını, söz konusu olan üstünlüğün yalnızca manevi anlamda olabileceğini vurgulamak içindi. Bir önceki maddede ifade edildiği gibi; Reform Yahudiliği siyasi alanda bir üstünlüğü asla kabul etmemekteydi. Reformcuların; ileride bir Yahudi Devleti kurulması yolunda çabalayan ve bu amaçla 1894’de ilk Amerikan Siyonist Topluluğu’nu kuran muhafazakâr Yahudilere destek olmamasının nedeni de buydu²³.

3. Anti Siyonist Pittsburgh Platformu’na Tepkiler

Muhafazakâr ve Ortodoks Yahudilerin Reform Yahudiliğinde en çok eleştirdikleri nokta reformun anti-Siyonist karakteriydi. Baştan beri Reform Yahudiliği anti-Siyonist bir temel üzerine görüşlerini bindiriyordu. 1840 yılında Samuel Holdheim’in: “Yahudi yalnızca ulusal nitelikli fikirlerinden vazgeçebilirse (...) gerçek anlamda doğduğu vatana bağlanabilir.” ifadesiyle David Philipson’un: “Yahudilikteki bu yeni hareket en başından beri ulusal görüşün yok edilmesini ana doktrin olarak kabul etmiştir.” ifadesi bunun en açık ispatıdır²⁴. 1845 Frankfurt Konferansı ve 1869 Leipzig Konferansı’nda

²¹ Martin, age., 294; Shawn Ilene Hellman, *Revising a Collective Identity: The Rhetorical Traditions of Reform Judaism in America, 1885-1999*, (yayınlanmamış doktora tezi), The University of Arizona, 2003, s. 92.

²² Temkin, age., s. 216; Agus, age., s. 18

²³ Martin, age., s. 305; Agus, age., s. 17.

²⁴ Marcus-Peck, age., s. 180, 183.

alınan anti-ulusalcı kararlar 1885'teki Pittsburgh Platformu'nun öncüsü niteliğindedir:

Ayrı bir Yahudi Devleti özlemi, geçmişte Yahudilerin çektikleri sıkıntılar sonucu ortaya çıkmıştır. Bu görüş artık modern toplumumuzla uyum sağlamamaktadır. Buna göre; Atalarımızın toprağına geri dönüşle ilgili dualar ve Yahudi Devleti'nin tekrar kurulmasıyla ilgili ifadeler bizim ritüellerimizden çıkartılacaktır. (1845 Frankfurt Konferansı)

İsrail'in büyük tarihi misyonu, aydınlığın ve hakikatin en güçlü bayrak taşıyıcısı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple İsrail'in ulusal yönü geri planda kalmalıdır. Tüm insanlığın doğruluk, adalet ve barış üzerinde birleşmesi konusuna ağırlık verilmelidir. İsrail'de bir Yahudi monarşisi tekrar kurma ve tüm Yahudilerin Kutsal Topraklar'a dönüşü bizim bilincimizden tamamen çıkmıştır. Bu ümidin dua kitaplarında yer alması tamamen gereksizdir. (1869 Leipzig Konferansı)²⁵

Reform Yahudiliğinin anti-Siyonist görüşüne karşı Siyonizm gittikçe güçleniyordu. Bu durum kendini, özellikle reformcularla birlikte HUC (Hebrew Union College, Yahudi Birliği Koleji) ve UAHC (Union of American Hebrew Congregations, Amerika Yahudi Cemaatleri Birliği)'de bulunan Muhafazakâr Yahudilerin tepkileriyle gösteriyordu²⁶. HUC'nin bünyesinde; Bernhard Felsenthal, Maximilian Heller, Gustav Gottheil, Marcus Jastrow, Benjamin Szold ve Henry P. Mendes gibi daha sonra reform kanadının benimsediği anti-Siyonist görüşe karşı çıkıp Muhafazakâr Kanada'da geçen önemli isimler yer alıyordu²⁷. Bu isimlerden Bernhard Felsenthal ve Maximilian Heller HUC'nin ilk mezun vermesinden sonra açıkça Siyonist olduklarını belirtmişlerdi. Bu görüşlerini daha sonra kendileriyle aynı fikirde olan Güney Cemaatleri Rabbileri Konferansı'nın (CRSC) ilk toplantısında tekrar dile getirdiler. Felsenthal, "İsrail'in Mesih umudu eski Yahudi Devleti'ni tekrar diriltmek değildir. Fakat bütün insanları birleştirmektir." şeklinde başlayan Philadelphia Konferansı'na katılmış; ancak 1885'deki Pittsburgh Platformu'na katılmayıp Sabato Morais'in öncülük ettiği Muhafazakâr harekete iltihak etmiştir²⁸.

Siyonizm'i destekleyen seslerin yükselmesiyle bir şeyler yapma gereği duyan reformculardan David Philipson, Max Landsberg ve I. S. Moses; Yahudiliğin evrenselleşmesi için Yahudilerin artık "Yahudi Devleti" ve "İbrani insanları" gibi ifadeleri bir yana bırakarak, bu Siyonist akımlara karşı duyarsız olmalarını belirtti. Ardından 1891 CCAR (Central Conference of American

²⁵ Marcus-Peck, age., s. 183.

²⁶ Marcus-Peck, age., s. 191.

²⁷ Martin, age., s. 304-5.

²⁸ Marcus-Peck, age., s. 185.

Rabbis, Amerikalı Rabbiler Merkez Konferansı) Baltimore Toplantısı'nda D. Philipson Siyonistlere şöyle seslendi:

Artık "Yahudi Devleti" ve "İbrani insanları" yok; Yahudi Devleti'nin varlığı bin sekiz yüz yıl önce son buldu. Şimdi bir Yahudi Devleti olmadığına göre; biz sadece dini anlamda Yahudi'yiz. Bu sebeple bizim için kullanılabilir en uygun ifade "Yahudi"dir. "İsraili" ifadesi; şu anda var olmayan bir devletin isminden gelmektedir ve bu haliyle yanlış bir kullanımdır. Aynı şekilde "İbrani" kelimesi de yanlış bir ifadedir. Eğer "İbrani" kelimesi İbranice konuşanları kastetmek için kullanılıyorsa hiç uygun değildir; çünkü Yahudilerin çok azı İbraniceyi anlayabilmekte ve çok azı İbranice konuşabilmektedir²⁹.

4. Siyonizm'in Yükselişi

1880'lerin başlarında Avrupa'nın merkezinden ve doğu bölgelerinden çok sayıda Yahudi Amerika'ya göç etmeye başlamıştı. Bu kitlesel göç dalgası 1920'lere kadar devam ederek Amerika'daki Yahudi nüfusunda önemli değişiklikler meydana getirdi. Avrupa'da yaşayan Yahudilere baskı yapılması ve onların haklarının ellerinden alınması bu göçlerin ana nedenini oluşturuyordu³⁰. Rusya'daki Yahudi katliamlarının başladığı tarihlerde Amerika'daki Yahudi nüfusu çeyrek milyon iken, I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle bu sayı üç milyona kadar yükseldi. I. Dünya Savaşı Avrupa'da yaşayan Yahudilerin yaşamını hem ekonomik anlamda hem de dini anlamda oldukça zorlaştırmıştı. Yahudilerin ekonomik dayanakları Sovyet Rusya'da orta sınıfın tasfiye edilmesiyle yok oldu. Komünizmin hâkimiyeti altında Yahudilerin dini hayatı sınırlandırıldı. Doğu Avrupa kadar Batı Avrupa'da da Yahudilerin güvenliği tehlike altındaydı ve antisemitizm ciddi şekilde kendini göstermeye başlamıştı³¹.

I. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan Balfour Deklarasyonu, Filistin'de bir Yahudi Devleti kurulması vaadini gündeme getirdi³². Ancak bu vaadin gerçekleşmesi oldukça uzak görünüyordu ve bu fikre tepkiler gittikçe artıyordu. Almanya, Avusturya, Macaristan, Romanya ve Polonya'da Yahudilere karşı ulusal kimliğin önem kazanması ve baskıların artırılması, karşıt tepki olarak Yahudiler arasında bir ulusal hareketin oluşmasına zemin hazırladı. Anti-

²⁹ Marcus-Peck, age., s. 184.

³⁰ Samuel S. Cohon, "The Contemporary Mood in Reform Judaism", *Journal of Bible and Religion*, c. XVIII, No. 3, s. 156; Donald Fishman, "Reform Judaism and the Reform Judaism and the Anti-Zionist Persuasive Campaign, 1897-1915", *Communication Quarterly* 1998, c. XXXVI, No. 4, s. 381; Norton Mezvinsky, "Reform Judaism and Zionism: Early History and Change", *Anti-Zionism Analytical Reflections*, ed. Roselle Tekiner, Samir Abed-Rabbo, Norton Mezvinsky, Brattleboro Vermont: Amana Books, 1988, s. 320.

³¹ Cohon, agm., 156.

³² Mezvinsky, agm., s. 321.

Siyonizm'e karşı Yahudiler arasında Siyonizm³³ fikri gittikçe güçleniyordu. Ancak fiili anlamda Yahudilerin hala bir gücü yoktu ve baskılar uygulanmaya devam ediyordu. Amerika, bu durumda Avrupalı Yahudilere cazip görünüyordu. Kitleler halinde göçler başladı³⁴.

Davranış olarak kaba, ekonomik açıdan ise fakir olan Avrupalı göçmenler, önceden beri Amerika'da bulunan Yahudilerden oldukça farklı bir görünüm arz etmekteydi. Amerika'da bulunan Yahudiler, yeni gelenlerin bu durumundan endişe duyuyorlardı. Bu endişenin en büyük kaynağı; Amerika'daki Yahudi olmayan çoğunluğun tüm Yahudileri bu Doğu Avrupalı göçmenlerin durumuna göre değerlendireceği korkusuydu. Bu sebeple özellikle reformcu Yahudiler, yeni gelenlerin Amerika yaşamına uyum sağlamaları için toplumsal aktiviteler ve eğitim programları hazırladılar. Bu şekilde Amerika'nın inanç ve değer sistemini öğrenen göçmen Yahudilerin kültürleşme süreci Siyonizm'in Amerika'da güçlenmesiyle son bulma noktasına geldi³⁵.

Anti-Siyonistler Avrupa'dan farklı olarak Amerika'nın, çeşitli etnik grupları bir araya getirerek oluşturduğu toplum yapısının mükemmelliğine vurgu yapıyorlardı. Onlara göre, milliyetçi ve ırkçı düşünceler yayan Siyonizm yeni gelenlerin Amerika toplumuna uyum sağlamasını engelliyordu. Dönemin önemli reformist gazetelerinden *American Israelite* ve *American Hebrew*'de yer alan bazı ifadeler şöyleydi:

Son zamanlarda aramıza girip, hızla yayılan Siyonistler; binlerce kişinin Amerikanlaştırılmasının önüne geçmeye çalışmaktadırlar." (Jacob Schiff, *American Hebrew*, 27 Eylül 1907).

Siyonizm, siyasi görüşleri nedeniyle Yahudilerin buldukları ülkelerde modernleşmelerini engelleyen kabul edilemez doktrinlerini sürdürüyor." (Jacob Voorsanger, *American Israelite*, 1904).

Biz bugün Amerika'da sürgün hayatı yaşamıyoruz. Biz buralıyız ve vatandaşız. Biz yasal haklar ve yaşam standartları açısından vatandaş kardeşlerimizle aynı statüdeyiz." (Leo Harrison, *American Israelite*, 1915)³⁶.

Anti-Siyonistlerin endişelendikleri diğer bir konu da Siyonizm'in Amerika'daki antisemitik düşünceleri haklı çıkartacağı düşüncesiydi. Bu

³³ Siyonizm: Yahudi halkının Filistin'e dönme umudu düşüncesi. 1881'den sonra Rusya'da Yahudi kıyımının artması, Rusya'daki Yahudi öğrencilerin Filistin'de öncü köyler kurmalarını sağladı. Siyasal bir strateji olarak ise; Siyonizm Viyanalı Theodor Herzl (1860-1904) tarafından ortaya çıkartıldı. Herzl'in *Der Judenstaat* (Yahudi Devleti) adlı kitabıyla Basel'de toplanan Birinci Dünya Siyonist Kongresi'ne (1897) düşünce kaynağı yaratmıştır. Bkz. Besalel, "Siyonizm", Y.A., C. III, s. 610.

³⁴ Cohon, agm., s. 156.

³⁵ Fishman, agm., s. 381.

³⁶ Fishman, agm., s. 386.

durumda Yahudilerin Amerika vatandaşı olması da tehlikeye giriyordu. Bu düşünceyi Amerika'daki Yahudi basınından yapılan şu alıntılar açıkça göstermektedir:

Yahudilere karşı Siyonistlerin elinde bulunan silahlardan daha iyisi olamazdı. Siyonizm birkaç yıl içinde Yahudiliğe anti-Semitik Hıristiyanlıktan daha çok zarar verecektir. Siyonizm de antisemitizm de Yahudiliğin düşmanıdır; ancak ilki çok daha tehlikelidir.”(*American Israelite*, Editör, 1902)

Biz Filistin’i unutmaliyiz ve vaat edilmiş toprak olarak Amerika’yı görmeliyiz.”(*American Israelite*, Editör, 1913).

Siyasi Siyonizm vatandaşlık üzerinde bir engel oluşturuyor.”(Jacob Schiff; *American Hebrew*, 23 Ağustos 1907).

Amerika Cumhuriyeti’nde yalnızca bir ulus olmalı, o da Amerikan ulusu.”(Samuel Shulman; *American Hebrew*, 1910).³⁷

Reform Yahudiliği içinde Siyonizm karşıtı düşünceler reformcular tarafından kurulan CCAR, UAHC ve HUC gibi oluşumlarda da fazlasıyla görülmektedir³⁸. Tanınmış ve seçkin rabbilerin her yıl toplanarak, Yahudilerin dini ve genel konularda karşılaştıkları önemli hususları tartışan CCAR, 1897 Montreal toplantısında artan Siyonizm hareketini masaya yatırmıştı. Bu toplantının başkanı olan Isaac Mayer Wise, konuşmasının yarısını Siyonizm tehlikesine karşı uyarı yapmaya ayırmıştı. Politikacıların geri kalmış eski dini düşünceleri yeniden yapılandırmalarıyla Yahudi ulusalcılığını modern dünyaya uyarlama fikrinin Avrupalı Yahudiler arasında kabul görmesinin endişe verici olduğunu belirtmiştir. Devamında politik ve sosyal durumlarından oldukça memnun olan Amerikalı Yahudilerin Siyonizm’e karşı olduğunu, Siyonist kışkırtıcıların Amerikalı Yahudilerin vatansever duygularında bir karmaşa yaratmaya çalıştıklarını eklemiştir.³⁹

CCAR’nin 1899’daki yıllık toplantısında da yine aynı konu gündeme geldi. Anti-Siyonist Henry Berkowitz ve Samuel Sale, milliyetçilik ve ırkçılık sebebiyle Siyonizm’i kınadıklarını belirtti. Wise, Berkowitz ve Sale’in eleştirilerini özetleyecek olursak:

Yahudilerin “bir ulus ya da bir ırk” olduğu fikrini dayatmaya çalışan Siyonizm, bu yönüyle Amerika’daki reform cemaatleriyle ters düşmektedir.

Ana vatani Amerika olmayan bu yabancı ideoloji, yeni gelen göçmenler yoluyla Amerika’da hızla yayılmaktadır.

³⁷ Fishman, agm., s. 385-6.

³⁸ Mezvinsky, agm., s. 321.

³⁹ Fishman, agm., s. 382.

Siyonistler, Yahudilerin “imparatorluk içinde imparator, ulus içinde ulus” olduğu fikrini aşılamaaya çalışan tahrikçilerdi. Onların savundukları “milliyetçiliğe bağlılık, ayrılıkçılık ve yabancılık” fikirleri Amerikalı Yahudilerin vatan sevgilerinde bir takım kuşuklar oluşturabilirdi.⁴⁰

UAHC ve HUC’de de gündemde olan konu Siyonizm’di. Ancak UAHC ve HUC’un, bünyesinde bulunan Siyonistler sebebiyle CCAR gibi Siyonizm’e karşı kesin bir tavır alamadığı görülmektedir. Örneğin HUC’de çalışan Profesör Caspar Levias, 1899’da CCAR’ye karşı Siyonizm’i savunma çağrısında bulundu. Daha sonra bu çağrısından vazgeçtiyse de CCAR’nin yıllığı için bir yazı hazırladı. Bu yazı CCAR’nin yıllığında yayımlanmayınca HUC’nin dergisinde yayımlandı.⁴¹

Levias’ın bu yazısının HUC bünyesindeki pek çok kişinin dikkatini çektiği ve Siyonizm’e yeni destekçiler kazandırdığı anlaşılmaktadır. 1915 yılında HUC’ye gelip Siyonizm lehine konuşma yapan akademisyen Horace Kalen, HUC’nin başkanı Kaufmann Kohler’in tepkisiyle karşılaştı. Bu durumda Siyonist görüşü benimseyen öğrenciler Stephen Wise’den yardım istedi. Stephen Wise meşhur reform rabbilerinden biriydi; ancak Siyonizm’e yakın bir isimdi. Wise Kohler’le görüştü. Sonuç olarak Kohler HUC bünyesinde Siyonizm lehine konuşma yapılmasını yasakladı. Ancak bu olay ve benzeri olaylar HUC’de ve diğer reform kuruluşlarındaki hâkim görüşün değişmeye başladığının sinyalini veriyordu⁴². Reformcular Pittsburgh çizgisinde durmakta zorlanıyorlardı. Bu tartışmalar reformcuların Pittsburgh Platformu’nda belirledikleri kararlarda değişik yapmaya karar verdikleri 1937 Columbus Platformu’na kadar devam etti.

5. Columbus Platformu’nda Kutsal Topraklar ve Yahudi Devleti

Reform Yahudiliği içindeki gruplaşmalara son vermek ve reform için ortak bir kimlik oluşturmak arayışlarının bir sonucu olarak Columbus Platformu ortaya çıkmıştı⁴³. Dünyada meydana gelen olaylar, tüm Yahudileri etkilediği gibi Amerika’daki reformcu Yahudileri de etkiliyordu. 1930’larda “kimlik” büyük bir sorun olmaya başladı; çünkü Yahudilerin varlığı tehlike altındaydı. II. Dünya Savaşı’nın patlak vermesi ve Almanya’da Hitler’in yönetimi ele geçirmesiyle Yahudilerin dünya üzerindeki varlıkları tekrar gündeme geldi. Artık Yahudiler için bir “anavatan” fikri soyut bir rüya olmaktan çıkarak, hayatta kalma adına bir gereklilik haline aldı⁴⁴.

⁴⁰ Fishman, agm., s. 383.

⁴¹ Mezvinsky, agm., s. 321.

⁴² Mezvinsky, agm., s. 321; Marcus-Peck, age., s. 191

⁴³ Hellman, age., s. 128.

⁴⁴ Hellman, age., s. 135; Agus, age., s. 19.

Dünyadaki bu gelişmeler, Yahudiler için “Kutsal Topraklar’da bir anavatan” vaat eden Siyonizm düşüncesinin Yahudilerce benimsenmesini kolaylaştırıyordu⁴⁵. Reform Yahudiliği içinde “Yahudi Devleti” fikrini destekleyenler olduğu gibi, buna karşı olanlar da mevcuttu⁴⁶. 1885 Pittsburgh Platformu’ndan bu yana Yahudilerin “dini bir cemaat” mi yoksa “bir ulus” mu olduğu konusu çok tartışıldı ve bu tartışmalar, Siyonist ve anti-Siyonist olmak üzere iki grubun oluşmasına yol açtı⁴⁷. Siyonist düşüncüyü benimseyen reformcular Pittsburgh’ta belirlenen anti-Siyonist bakış açısının değiştirilmesi gerektiğini savunuyorlardı. Bu durumda Reform Yahudiliği’nin Pittsburgh Platformu kararlarını tekrar gözden geçirmesi kaçınılmaz hale gelmişti. CCAR’nin toplantı notlarından ve rabbilerin mektuplarından anlaşıldığı kadarıyla 1937 Columbus Platformu, reform rabbileri tarafından önerilmişti ve bu platformun ana konusu: Reform Yahudiliğinin Siyonizm ile olan ilişkisiydi. Çünkü Siyonizm, Reform Yahudiliği’nin onu tanımladığı biçimden sıyrılarak, ortak bir kimlik oluşturma konusunda itici güç halini almıştı⁴⁸.

İki savaş arası dönemde Reform Yahudiliği içinde Stephen S.Wise ve Abba Hillel Silver gibi iki güçlü Siyonist rabbi ortaya çıkmıştır. Stephen Wise hem reformist hem de Siyonist fikirlere sahip çıkmak adına HUC’ye alternatif olarak 1922’de New York’ta JIR’yi (Jewish Institute of Religion, Yahudi Din Enstitüsünü) kurmuştur. Amerikan Yahudi cemaati içinde saygın bir konuma sahip olan Silver de onun gibi Amerikan Siyonist hareketine destek vermiş ve 1943’te AZEC’nin (American Zionist Emergency Council, Amerikan Siyonist Acil Konseyi) kurulmasına katkıda bulunmuştur. Siyonist fikirler Reform Yahudiliği içinde güçlü bir kanat oluşturmaya başlayınca Silver en önemli reform organizasyonlarından olan CCAR’nin başına geçmiş, aynı dönemde (1945-47) ZOA’nın (Zionist Organization of America, Amerika Siyonist Örgütü) başkanlığını yürütmüştür. Reform Yahudiliği yeni bir dönemece girmiş, Kutsal Topraklar’a dönüş ve bir Yahudi devleti kurma fikrini yeniden gözden geçirmeye başlamıştır.⁴⁹ Abba Hillel Silver bu değişimin kaçınılmazlığını şöyle anlatmaktadır:

Berlin, Frankfurt ve Viyana’daki aydınlanmış Yahudilerin ilk nesli Almanlar tarafından kabul edilme endişesiyle onlar gibi olmaya çalıştı. Fakat onların bu tutumu bugünkü Nazi rejimini doğurdu. Aynı şekilde 1860 ve 70’lerde Rusya’da bulunan aydın Yahudiler de aynı faydasız taktiklere başvurdular; çünkü onlar “tam bir Ruslaşma ve asimilasyonun kurtuluş için son çare”

⁴⁵ Cohon, agm., s. 156.

⁴⁶ Marcus-Peck, age., s. 191; Mezvinsky, agm., s. 321.

⁴⁷ Agus, age., s. 21.

⁴⁸ Hellman, age., s. 134-137.

⁴⁹ Kaplan, agm., s.170

olduğuna inanıyorlardı. Ne yazık ki bu asimilasyon da 1871 ve 1881 yıllarındaki Rus dehşetini doğurdu. 1933 Almanya dehşeti de aynı asimilasyonun sonucudur. Bir ulus değil yalnızca dini bir cemaat olduğumuzu bildiren Yahudi tarihinin tüm uydurma felsefesi iflas etmiş ve doğduğu yerde yok olmuştur.⁵⁰

1937 yılında CCAR'ın Siyonist üyelerinin talepleri doğrultusunda Columbus Winding Hollow Country Club'da bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda anti-Siyonist reformcular ile Siyonist reformcuların görüşleri Siyonist Samuel Cohon ve anti-Siyonist Samuel Schulman tarafından hazırlanan platform bildirileri üzerinden tartışılmış, çoğunluğun oyuyla Siyonist Cohon'un taslağı Columbus platformunun iskeletini oluşturmuştur.⁵¹ Buna göre 1937 Columbus Platformu'nun beşinci "İsrail" maddesiyle Reform Yahudiliği baştan beri reddettiği ulusal kimliği kabul etmiş oldu:

V. *İsrail*: Yahudilik bir ruhtur, İsrail ise bu ruhun bedenini oluşturur. Dünyanın her yerinde yaşayan İsrail ortak bir tarih bağı ve her şeyin üstünde inanç mirası ile bir araya gelmiştir. Dini geleneğimizden yabancılaşan Yahudilerle bizi bir arada tutan bir bağıın var olduğuna inanmaktayız. Yahudi halkının dini aracılığıyla ve dini için yaşadığı görüşündeyiz. İncancımızı kabul eden Yahudi olmayan kişi Yahudi topluluğunun tam bir üyesi olarak aramıza katılabilir. Halkımızın yaşadığı her yerde Yahudiler vatandaşlık görev ve sorumluluklarını sadık bir şekilde tam olarak paylaşmayı ve Yahudilik dini ve bilgisi için mekânlar yaratmayı kabul ediyor ve yerine getirmeye çalışıyor. Hatıralar ve ümitlerle kutsallaşan Filistin'in rehabilitasyonunda pek çok kardeşimiz için yenilenmiş bir hayat vaadi görmekteyiz. Zulme uğrayanların yanı sıra Yahudi kültürü ve manevi hayatı için bir merkez yapmak üzere çalışıp Filistin'in bir Yahudi anavatanı olarak inşasına yardım etmeyi bütün Yahudilerin sorumluluğu olarak kabul ediyoruz. Putperestlik ve materyalizmin her çeşidinin karşısında Tanrı'nın şahidi olmak, çağlar boyu İsrail'in bir misyonu olagelmıştır. Tanrı'nın krallığını, evrensel kardeşliği, adaleti, hakikatı ve barışı yeryüzünde kurma yolunda herkes ile işbirliği yapmayı tarihsel bir görevimiz olarak görüyoruz. Bu bizim Mesihî hedefimizdir.⁵²

Yahudilik "Yahudi halklarının dini tecrübelerine dayanan tarihi bir din" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, Columbus Platformu'nun amacıyla doğru orantılıdır. Ortak bir Yahudi kimliği yaratmak için yola çıkan platform, Yahudilerin ortak tecrübeleri üzerinden bu kimliği oluşturmayı uygun görmüştür. Aynı zamanda bu tanım; Yahudiliği bir inanç ve benimsenecek bir yaşam tarzı olarak sunmaktan çok Yahudi geleneği bünyesinde konumlandırmaktadır.

⁵⁰ Abba Hillel Silver, "Israel" *Reform Judaism: A Historical Perspective, Essays from the yearbook of the CCAR*, (Ed.) Joseph Blau. Ktav Publishing House, 1973, s. 419-23.

⁵¹ Hellman, age., s. 151-157.

⁵² Cohn-Sherbok, age., s. 85.

Filistin'de bir Yahudi anavatanı kurmayı bir görev olarak gördüğünü ifade eden Platform Siyonist ideallere karşı olumlu yaklaştığını belirtmektedir. Siyonistler tarafından baskıdan kaçan Yahudiler için kurulması gereken devletin merkezi olarak görülen Filistin'e Columbus Platformu "Yahudi kültür ve manevi yaşamının merkezi" olarak yeni bir misyon yüklemiştir. Amerikalı Yahudiler için Filistin yerleşmeyi düşündükleri bir yer değildi; ancak onlar Filistin'in bu yeni kutsal konumunu kabul ediyorlardı. Aynı zamanda "Yahudilik bir ruhtur, İsrail ise bu ruhun bedenini oluşturur." ifadesi de Yahudi inancının bir ulus-devlet fikrinden bağımsız var olamayacağını vurgulamaktadır. Yahudiliğin ulusal karakteri vurgulanarak, dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Yahudilerin bir ulus olarak varlıklarını sürdürmelerinin gerektiği ifade edilmektedir.

Karşılaştırma- Değerlendirme

Modern çağın gelişmelerine uygun olarak din alanında bir takım yenilikler yapma adına ortaya çıkan Reform Yahudiliği, ideolojik anlamda değişikliklere açık bir harekettir. Columbus ve Pittsburgh Platformu kararları birlikte değerlendirildiğinde Reform Yahudiliğinin bu değişken yapısını açıkça görmek mümkündür.⁵³

1885 Pittsburgh Platformu Yahudiliği, aklın gerçekleriyle uyum içinde olmak adına çabalayan ve gelişen bir din olarak tanımlamış, ardından Yahudi halkının tarihi geçmişinin öneminden bahsetmişti. Bu sıralama Pittsburgh Platformu'nun gelişen ve değişen durumlara göre şekillenebilen din anlayışını, Yahudi dini geçmişine dayanan geleneksel din anlayışına tercih ettiğinin göstergesiydi. Pittsburgh; Yahudi halkının tarihini ve bu tarihin meydana getirdiği dini yapıyı zorunlu görmüyor, bu unsurları klasik reform anlayışına uygun şekilde yorumluyordu⁵⁴. Bunun sebebi Pittsburgh Platformu'nun, evrensel din yolunda Yahudi halkının ulusal karakterini bir engel olarak görmesiydi. Bu anlamda Pittsburgh Platformu tüm maddelerinde Yahudi ulusal karakterini anımsatan öğeleri reddetmiştir.

1937 Columbus Platformu ise; "Yahudilik; Yahudi halkının dini tecrübelerine dayanan tarihi bir dindir." diyerek Pittsburgh'un aksine bir tutum sergilemiştir. Columbus Platformu için Yahudilerin geçmişten gelen dini tecrübeleri dinin merkezini oluşturuyordu ve bunlar hiçbir şekilde ikinci plana atılamazdı.

⁵³ CCAR tarafından düzenlenen tüm platformların maddeleri için Bkz.

<https://www.ccarnet.org/rabbis-speak/platforms/> (07.12.2017)

⁵⁴ Yahudi Tarihi'nin, Seçilmiş halk, Mesih inancı, sürgün hayatı ve Kutsal Topraklar gibi kavramları Pittsburgh Platformu'nda Klasik Reform anlayışına uygun olarak yorumlanmış ve bu kavramların geleneksel manaları reddedilmiştir. Aynı zamanda bu kavramlarla iç içe olan geleneksel dini uygulamaların da modern çağ için bir anlam ifade etmediği ve neticede terk edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bkz. Temkin, age., s. 216; Agus, age., s. 17; Hellman, age., s. 95-6.

Columbus'a göre; geleneksel dine yakın ya da uzak olan tüm Yahudileri bir çatı altında toplayacak olan unsur bu ortak tarihti. Buna göre Yahudi ortak kimliği Yahudi ulusal karakteri olarak belirlendi ve Yahudilerin hayatta kalması bu ulusal karakterin varlığına bağlandı⁵⁵.

Yahudilerin hayatta kalması ve Yahudiliğin sürdürülebilmesi konuları her iki platformun da hareket noktasını oluşturuyordu. Pittsburgh Platformu'na göre Yahudilerin Amerika toplumunda varlıklarını sürdürmeleri onları farklı kılan ırksal özelliklerini ve dini pratiklerini terk etmelerine bağlanmıştı. Aksi halde bu özelliklerini koruyan Yahudilik Amerikalı Yahudiler tarafından benimsenemeyecek ve yok olacaktı⁵⁶. Buna göre reformcu Yahudiler, ırk olarak Yahudi olmayanları da kendi dini cemaatlerine kabul ediyor ve Yahudiliği "ırk" olarak belirlemiyorlardı. İkinci olarak buldukları toplumdan çıkıp, Filistin'de bir ulus-devlet kurma fikrine gerek duymuyorlardı. Onlara göre sadece "dini bir cemaat" olan Yahudilik, her toplumun ve her ırkın dâhil olabileceği bir yapıda olmalıydı.⁵⁷

Pittsburgh'tan yaklaşık elli yıl sonra toplanan Columbus Platformu ise Yahudilerin hayatta kalması konusunda farklı düşünüyordu. Bu düşünce farklılığının altında elli yıllık bir süreç yatıyordu. Bu süre zarfında Amerika'da ve Avrupa'da siyasi, ekonomik, toplumsal pek çok değişiklik ortaya çıkmış; Reform Yahudiliği de bu değişikliklere göre yeni bir rota belirleme ihtiyacı hissetmişti. I. Dünya Savaşı ve bu savaşın yol açtığı ekonomik sıkıntılar, Almanya'da ve Rusya'da Yahudilere yönelik şiddet olayları on dokuzuncu yüzyılın iyimser bakış açısının bir anda silinmesine neden oldu. Columbus Platformu Amerikan toplumuyla bütünleşmeyi bir yana bırakarak tüm Yahudileri ulusal değerlerine sahip çıkmaya çağırdı. Böylelikle dünyanın neresinde olursa olsun tüm Yahudiler "Yahudi" kimliği altında birleşebilecek ve hayatta kalabilecekti. Bu kimliğin vücut bulması da ancak bir "Yahudi Devleti"nin kurulmasıyla gerçekleşebilecekti. "İsrail" başlığı altında Columbus, Yahudiliğin dini bir cemaatten öte Yahudi ırkına ait bir kimlik olduğunu izah ediyordu. Irk olarak Yahudi olan bireyler Yahudi ulusunun ruhunu taşıy diyen Columbus, bu ruhun bedenini Filistin'de kurulacak bir "Yahudi Devleti" olarak görüyordu. Columbus Platformu; Avrupa'da yaygınlık kazanan antisemitizm tehlikesine karşın Filistin'de sığınılacak bir "Yahudi Devleti" kurulmasını gerekli gördüğünü açıkça dile getiriyordu. Ancak Columbus Platformu'nun Filistin konusundaki düşüncesi bir sığınak oluşturmaktan daha fazlasına işaret ediyordu. O, Filistin'i "Yahudi kültür ve manevi yaşamının merkezi" haline getirme konusunda tüm Yahudileri göreve çağırıyordu. Bu açıklamalara göre; 1885 Pittsburgh Platformu Amerikan reform Yahudiliğini yalnızca ahlaki tek

⁵⁵ Cohn-Sherbok, age., s. 84; Hellman, age., s. 164.

⁵⁶ Martin, age., s. 294-5; Hellman, age., s. 90.

⁵⁷ Martin, age., s. 294-5.

tanrıçılığı esas alan dini bir hareket olarak tanımlarken, 1937 Columbus Platformu reform Yahudiliğini ortak bir tarih ve ırka dayanan bir din olarak tanımlıyordu.

Reform Yahudiliğinin 50 yıl arayla gerçekleştirdiği iki büyük toplantı ve bu toplantılarda alınan kararlar Avrupa ve Amerika'da yaşayan Yahudilerin genel durumu ve bilgi birikimi ile yakından alakalıdır. Evrensel değerlerin öne çıkartıldığı Pittsburgh Platformu kararlarından sonra Avrupa'da yükselen antisemitizm ve Amerikalı Yahudiler arasında artan Siyonizm sempatisi başka pek çok dini ve sosyal sebeple birleşerek Reform Yahudiliğini Columbus Platformu'nda alınan kararlara doğru yönlendirmiştir. Reform Yahudiliği sonraki dönemlerde düzenlediği San Francisco (1976) ve Pittsburgh (1999) gibi platformlarla Siyonizm düşüncesini daha da netleştirmiş, Kutsal Topraklar'a dönüş inancı bağlamında İsrail Devleti'nin kurulmasını ve İsrail'e göçü desteklemiştir. Bu bağlamda Reform Yahudiliğinin günümüzde Amerikalı Yahudilerin dâhil olduğu en geniş hareket olarak varlığını sürdürebilmesinin nedeni siyasi değişimler karşısında gösterdiği uyum sağlama kabiliyetinde aranmalıdır.

Kaynakça

Agus, B. Jacob. "The Reform Movement". *Understanding American Judaism*, ed., Jacob Neusner, New York: Ktav Publishing House, 1975, 5-46.

Alderman, Geoffrey. *Modern British Jewry*. Oxford & New York: Clarendon Press, 1992.

Besalel, Yusuf. *Yahudilik Ansiklopedisi*. C. I-III, İstanbul: Gözlem Yayınevi, 2001.

Cohn-Sherbok, Dan. *Modern Judaism*, New York: St. Martin's Press, 1996.

Cohon, S. Samuel. "The Contemporary Mood in Reform Judaism". *Journal of Bible and Religion*, c. XVIII, No. 3, (1950): 155-159.

Fishman, Donald. "Reform Judaism and the Reform Judaism and the Anti-Zionist Persuasive Campaign, 1897-1915". *Communication Quarterly*, C. XXXVI, No. 4, (1998): 375-395.

Hellman, Shawn Ilene. *Revising a Collective Identity: The Rhetorical Traditions of Reform Judaism in America, 1885-1999*. (yayınlanmamış doktora tezi), The University of Arizona, 2003.

Kaplan D. Evan. "Reform Judaism". *Encyclopedia Judaica*, Second Edition, C. XVII, 165-183.

Lange, Nicholas de ve Freud-Kandel, Miri. *Modern Judaism*. New York: Oxford University Press, 2005.

Martin, Bernard. *A History of Judaism*, C. II, New York: Basic Books Publishers, 1974.

Jacob Rader Marcus ve Abraham J. Peck. *The American Rabbinate*. New Jersey: Ktav Publishing House, 1985.

Mezvinsky, Norton. "Reform Judaism and Zionism: Early History and Change". *Anti-Zionism Analytical Reflections*, ed. Roselle Tekiner, Samir Abed-Rabbo, Norton Mezvinsky, Brattleboro Vermont: Amana Books, 1988, 313-341.

Philipson, David. "The Progress of the Jewish Reform Movement in the United States". *The Jewish Quarterly Review*, C.X, No. 1. (Ekim, 1897): 52-99.

Philipson, David. "The Frankfort Rabbinical Conference: 1845 ". *The Jewish Quarterly Review*, C. XVIII, No. 2. (Ocak 1906): 251-290.

Ritter, Immanuel H. "Samuel Holdheim: The Jewish Reformer", *The Jewish Quarterly Review*, C. I, No. 3, (1889): 202–215.

Silver, Abba Hillel. "Israel". *Reform Judaism: A Historical Perspective. Essays from the yearbook of the CCAR*, ed., Joseph Blau, Ktav Publishing House, 1973,

Temkin D. Sefton. *Creating Amerikan Reform Judaism*. London: The Littman Library Of Jewish Civilization, 1998.

Unterman, Alan. *Jews: Their Religious Beliefs and Practices*. New York: Routledge & Kegan Paul, 1989.

Central Conference of American Rabbis CCAR, Platforms Adopted by the CCAR, <https://www.ccarnet.org/rabbis-speak/platforms/>